

РЕЗЮМЕТА

на

НАУЧНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ

на

гл. ас. д-р Елена Цветанова Азманова–Рударска,

представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност
„доцент”

по професионално направление

*2.1. Филология (Българска литература (Нова българска литература),
обявен в „Държавен вестник“, бр. 42, от 12. 05. 2020 г., стр. 64*

1. „Ритуалното слово в българската лирика след Освобождението“. Благоевград: УИ „Неофит Рилски“, 2013, 231 с. ISBN 978-954-680-856-1 (хабилитационен труд).

Монографията изследва ритуалното слово в българската лирика, като се спира на поведението на четири поетически модела – молитва, клетва, химн и марш. Този тип лирика е комплекс от значения и действия, повтарящи се на няколко нива при определени условия и общи договорености за адресат и адресант, субект и обект, творец и читател, т.е. превръща се в ритуал на творческия, възприемателския и рецептивния процес. Търсен е един различен поглед към лириката: „отвън“ „навътре“ към творбата, за да се проследи взаимодействието на литературата с други изкуства (музика, изобразително изкуство) или с други области на науката (история, философия, психология), или други възможности на човешкото познание (социално, религиозно, мистично, политическо, идеологическо).

Обект на изследване са творби, писани както в периода от Освобождението до 1989 г., като двата периода (до и след средата на XX век) представят обилен материал за съпоставка, анализ и изводи. Монографията е структурирана в четири глави, които описват историческите основания и теоретическите търсения по проблема, присъствието на темата в лириката след Освобождението, трансформациите на модерния стих и разликите в лириката от периода преди и след 1944 г.

Първата глава проследява обособяването на лирическият текст от общия ритуален комплекс, като представя някои исторически и теоретични

аспекти, отнасящи се както до процесите в лириката, така и до тенденции при оформянето ѝ. Втора глава акцентира на модернизиранието на стиха и откроява спецификата как лирическите форми на ритуалното слово започват да зависят от събитието на общността и му придават силен социален оттенък. Тук е анализирана и симбиозата между музика и стих – високо релевантна за ритуалната лирика. Трета глава разглежда индивидуализирането на модерния стих чрез промяната в лирическия Аз и преплитането на ритуалната лирика с ритуали на общността (светски, официални, религиозни, посветителски и др.). Като „среща“ индивидуално и колективно съзнание, лично и обществено, единично и общо, анализът се стреми да очертае силната експликация на молитвата, клетвата, химна и марша в периода до средата на ХХ век. Четвърта глава изследва както обособяването на специфични регулативни механизми (цензура), така и текстовата конвенционалност на ритуалните форми спрямо предходния период.

Анализирани са творби както на известни, класически автори като Хр. Ботев, Ив. Вазов, К. Величков, Ст. Михайловски, П. П. Славейков, П. К. Яворов, С. Скитник, Дим. Подвързачов, К. Христов, Т. Траянов, Ст. Чилингиоров, Ем. Попдимитров, Л. Стоянов, Ив. Грозев, Ат. Далчев, Ас. Разцветников, така и на по-непопулярни или малко известни творци. Монографията съдържа и антологийна част на изследваните творби.

Поведението на ритуалната лирика се откроява в процесите на взаимопроникване и принадлежност, но и на напрежение и противопоставяне. Т.е., пораждането на литературни обозначения в извънлитературния текст, от една страна, а от друга – обособяването на лирически текст от ритуалния комплекс, неговото надграждане, фикционалност и собственост.

2. Статии:

1. „Звезди и мистика“. // Балканистичен форум, 2017, бр.1, с.241-254. ISSN 1310-3970 (SCOPUS, Web of Science).

Статията прави своеобразен преглед на мистичната литература в България за периода между двете световни войни и предлага първо тълкуване на „звездната“ символика в българската литература. Текстът изследва мистичната знаковост на космическите обекти „звезди“, „небе“, „слънце“, „луна“ и др. в поезията на Д. Дебелянов, Н. Лилиев, Т. Траянов, Ем. Попдимитров, Ив. Грозев, Л. Стоянов. Тяхното творчество е повлияно от различни религиозно-мистични учения, актуални в българската култура

през първата половина на XX век – алхимия, астрология, кабала, теософия, масонство. Затова известна част от разработката разглежда и тези учения, тяхното поведение и влияние върху българската литература от посочения период. Основният извод е, че звездите символизират представи за изначалност, небето отразява степени на религиозно и мистично откровение, слънцето се оказва символ на вътрешното Аз, а луната – на подсъзнателните стремежи. В тази посока са разглежданията наука–псевдонаука: като симбиоза в поетическите изображения, но и като своеобразен дуализъм – едното без другото не би било пълно и не би могло достатъчно добре да се самоизрази.

2. **„Биографични основания в творчеството на Зл. Щерева“.** – В: Multidisciplinary Journal of Science, Education and Art, Blagoevgrad, 2016, C1-7. ISBN 1313-5236 (print); 1313-5236 (online)

Изследването представя за първи път в българската литература творческия и житейски портрет на писателка от втората четвърт на XX век. Нейната биография впечатлява както с постиженията си за времето (творбите ѝ са наградени от Министерството на просвещението, сам Вазов ѝ отправя специален поздравителен адрес, Д. Чинтулов е автор на предговори към книгите ѝ), така и с изключителната съдба на целия ѝ род – тя е наследница на известни български родове.

3. **„Голямото премълчаване: Иван Грозев. Литературни документи и тайни общества в биографията на писателя“.** // Балканистичен форум, №2, 2015, с.254-265. ISSN 1310-3970 (SCOPUS, Web of Science).

Тук се публикуват за пръв път архивни материали, свързани с участието на Иван Грозев в тайни общества до 1944 г. и отражението на това върху живота, творчеството и възприемането му от неговите съвременници след преврата през 1944 г. Спомените за Грозев след тази година са единични и пестеливи, малко от неговите приятели се сещат да го споменат. Разработката представя издирените оскъдни паметни разкази на Н. Месечков, Хр. Бръзицов, Г. Караславов, Кр. Кюлявков, Ив. Богданов и Вл. Полянов.

4. **„Иван Грозев и мистичните кодове на модернизма“.** – В: Българско и модерно. Ч.2. Експериментални прочити. София: ИЦ „Боян Пенев”, 2015, с.94-103. ISBN 978-954-8712-98-9.

Статията полага творчеството на Иван Грозев сред явленията в българския модернизъм от първата половина на XX век. Неговият мистичен символизъм оформя същностно ядро в литературното

направление в България. Изследването очертава взаимодействията между известни личности от първата половина на XX век и Иван Грозев – Ив. Радославов, Н. Милев, Гр. Василев, Ал. Цанков и др.

5. **„Учения и увлечения: Религиозно-мистични култове, творци и книжнина в България през първата половина на XX век“.** – В: Годишник на Филологическия факултет при ЮЗУ „Неофит Рилски”. Том 13. Благоевград, 2015, с.200-216. ISBN 1312-0492.

Изследвани са спиритизмът, теософията, масонството и дъновизмът като явления в българската култура и присъствието им в литературата. Очертават се спецификите на отделните учения и се търсят техните преплитания и влияния. В хода на изследването е посочена популярна, критическа и научна литература, отразяваща появата, развоя и рецепцията на мистичните култове в България.

6. **„Богомилството в литературата през първата половина на XX век“.** – В: Българската литература – история и съвременност. Трети международен конгрес по българистика 23-26 май 2013 г. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2014, с.263-282. ISBN 978-954-07-3860-4.

Изследването представя прочита на богомилството в двата му аспекта – на ерес и на религиозна формация. Средновековното учение поражда два модела на поведение в модерните литературни творби (праведно и грешно) и две групи герои (богомили и християни). Анализът се спира на драматичните творби от първата половина на XX век, където богомилството се „изиграва“, одухотворява се и приема мистични измерения. Анализирани са творби на Д. Войников, Ст. Михайловски, Ив. Грозев, А. Страшимиров, К. Христов, Вл. Мусаков, А. Карима и др.

7. **„Women and Wine, Wine and Resorts! The Adventures of the Bulgarian Poets during the First Half of the 20th Century“.** – In: INTERNATIONAL Tourist Forum SPA and Wine: 16– 20 Oct. 2014, Interhotel Sandanski (Bulgaria) and Corfu (Greece). Blagoevgrad: South-West Univ. "Neofit Rilski". Publ. House, 2014, p.36-40. ISBN 978-954-680-954-4.

Наред с „високата” литературна история, българските писатели имат и своите малки пикантерийки, които са разказани в спомени, пътеписи и писма. По този повод се създават стихове и текстове на песни, за които понякога не знаем кой е авторът им. Приключенията им се свързват най-често с три неща – жени, курорти и вино. Курортът е мястото, където духовните желаниа и плътските изкушения се срещат. Статията издирва,

анализира и изучава както разкази за тези истории, така и някои литературни и паралитературни творби, възникнали по повод пребиваването им по българските курорти.

8. **„Религиозно-мистични идеи – стойности и употреби. Романите „Владо Булатов” от Стилиян Чилингиров и „Морава звезда кървава” от Константин Петканов“.** // Езиков свят. Том 11, 2013, №2, с. 165–169. ISSN 1312-0484. (SCOPUS, Erih plus, Ulrich’s periodicals).

Анализират се две емблематични за масонството романа, които очертават специфики при рецепцията на тематиката в българската литература. И двамата автори остават извън направлението „мистичен символизъм“, творбите им носят литературните настроения на реалистичното и романтичното.

9. **„Spiritual Routse on Balkans: Einstein, Serbs and Bulgarians“.** – In: Cultural Corridor Via Diagonalis – Cultural Tourism without Boundaries: International Scientific Conferense, 3-6 oct. 2013, Sofia, Bulgaria, Belgrade, Serbia. – Sofia: Гей-Либрис, с.167–172. ISBN 978-954-300-128-6.

Разглеждат се някои представи от 20-те и 30-те години на XX век, свързани с митологизирането на Алберт Айнщайн на Балканите. Неговият живот и научна дейност са трайно свързани с хора от региона. След Нобеловата награда през 1922 г. популярността на немския учен нараства. Представени са популярни, научни и критически публикации от втората четвърт на XX век в България, с които се очертават стойностите на научното, философското, историческото, дори литературното възприемане на Айнщайновата фигура.

10. **„Творчеството на Вл. Мусаков в контекстите на времето“.** – В: С възрожденски дух и модерен поглед. Сборник в чест на чл. кор. проф. М. Цанева. София: АИ „Проф. М. Дринов”, 2012, с.316–328. ISBN 978-954-8712-79-8; 978-954-322-559-0.

Статията представя живота и творчеството на един от ранните символисти в българската литература, който има кратък живот, но ярко и незабравимо творчество, актуално и днес. Разгледани са неговите по-емблематични творби, като са представени и нови факти за живота и творчеството му.

ABSTRACTS
of
THE PUBLICATIONS

by

Chief Assistant Professor Elena Tsvetanova Azmanova-Rudarska, PhD
submitted in fulfillment of the requirements for entering in a competition
for the academic position “Associate Professor” in the professional field

2.1. Philology (Bulgarian Literature (New Bulgarian Literature)),
published in the State Gazette, No. 42, 12 May 2020, p. 64

**3. “The Ritual Word in the Bulgarian Lyrics after the Liberation”.
Blagoevgrad: University Publishing House “Neofit Rilski”, 2013, 231p.,
ISBN: 978-954-680-856-1 (habilitation thesis).**

The habilitation thesis studies the ritual word in Bulgarian lyric poetry, while focusing on the existence of four poetic models, i.e. prayer, oath, hymn and march. This type of lyrics can be thought of as a network of meanings and actions, occurring repeatedly on several levels and under certain conditions and commonly negotiated terms between addresser and addressee, subject and object, creator and reader, i.e. it turns into a ritual of the creative, perceptual and receptive processes. A different view on poetry has been sought after: a view from the outside to the inside of poetic pieces, aimed at revealing the interaction of literature and other arts (music, fine arts) or different fields of humanities and sciences (history, philosophy, psychology), or other areas of human knowledge (social, religious, mystical, political, ideological).

Research has been carried out on poetic works written both in the period from the Liberation until 1989 and thereafter, as both periods (before and after the mid-20th century) gave rise to abundant material for comparison, analysis and conclusions. The thesis comprises four chapters which describe and discuss the historical foundations and theoretical research on the problematic issues, the presence of the research theme in lyric poetry after the Liberation, the transformations of modern lyrics, and the differences in lyric poetry from the periods before and after 1944.

The first chapter ponders on the isolation of the lyrical text from the general ritual complex while presenting some historical and theoretical aspects, relating to both the processes in lyric poetry and the trends in its visual representation. The second chapter focuses on the modernization of lyrics and highlights the specifics of how the lyric forms of ritual word begin to depend on

the community event and imbue it with a strong social tone. The symbiosis between music and lyrics, being of special relevance to ritual lyrics, is also analyzed here. The third chapter tackles the individualization of modern verse through the change in the lyrical self and the interblending of ritual poetry and community rituals (secular, official, religious, initiating, etc.). Bridging individual and collective consciousness, or personal and social, or even individual and general, the present analysis seeks to outline the supreme explication of the prayer, oath, hymn and march in the period up to the mid-20th century. The fourth chapter investigates both the establishment of specific regulatory mechanisms (censorship) and the textual conventionality of ritual forms compared to the previous period.

The present study is based on analysis of works by both well-known, classical authors, such as Hr. Botev, Iv. Vazov, K. Velichkov, St. Mikhailovsky, P.P. Slaveykov, P.K. Yavorov, S. Skitnik, D. Podvarzachov, K. Hristov, T. Trayanov, St. Chilingirov, Em. Popdimitrov, L. Stoyanov, Iv. Grozev, At. Dalchev, As. Raztsvetnikov, and unpopular or little-known authors. The habilitation thesis also contains an anthological part, comprising the researched works.

The essence of ritual lyrics becomes apparent through the processes of interpenetration and mutual belonging but also through the ones of tension and opposition, that is to say, the rise of literary designations in the non-literary text, on the one hand, and on the other - the isolation of the lyrical text from the ritual complex, along with its upgrading, fictionality and ownership.

4. Papers:

- 11. "Stars and Mysticism"//** Balkanistic forum, 2017, № 1, pp.241-254. ISSN 1310-3970 (SCOPUS, Web of Science).

This paper reviews Bulgarian mystical literature, published within the period between the two World Wars and offers the first interpretation of the "star" symbolism in Bulgarian literature. It explores the mystical significance of certain cosmic objects, e.g. "stars", "sky", "the sun", "the moon", etc. in the poetry of D. Debelyanov, N. Liliev, T. Trayanov, Em. Popdimitrov, Iv. Grozev, L. Stoyanov. Their works are influenced by various religious and mystical teachings, relevant to Bulgarian culture in the first half of the 20th century: alchemy, astrology, Kabbalah, theosophy, Freemasonry, hence, a part of the paper reviews the above teachings, their practices and influence on Bulgarian literature from the period. The main conclusion to be drawn is that the stars symbolize notions of primordality, the sky relates to degrees of religious and mystical revelation, the sun seems to be a symbol of the inner self, and the moon

- of subconscious aspirations. Much in the same vein, the opposition science-pseudoscience is considered, i.e. as a symbiosis in poetic imagery as well as a kind of dualism: none of the above would be complete but for the other and none could express itself well enough but for the other.

12. “Biographical Reasons in the Work of Zlatka Shtereva”. – In: Multidisciplinary Journal of Science, Education and Art, Blagoevgrad, 2016, pp.1-7. ISBN 1313-5236 (print); 1313-5236 (online).

This is the first study in Bulgarian literature devoted to the creative work and life of Zlatka Shtereva, a writer from the second quarter of the 20th century. Her biography is impressive, due to both her literary achievements (her works were awarded by the Ministry of Education; Ivan Vazov, himself sent her a special congratulatory address; D. Chintulov was the author of the prefaces to her books) and the exceptional destiny of her whole family - she is the heiress of famous Bulgarian clans.

13. “The Great Reticence: Ivan Grozev. Literary Documents and Secret Communities in the Biography of the Writer”. // Balkanistic forum, 2015, № 2, pp.254-265. ISSN 1310-3970 (SCOPUS, Web of Science).

This paper publishes for the first time archival material related to the participation of Ivan Grozev in secret societies until 1944 and the impact thereof on his life, his creative work and its reception by his contemporaries after the coup in 1944. The memories of Grozev past that year are sporadic and sparse, a few of his friends did mention him at all. The study presents the attested scarce memoirs of N. Mesechkov, Hr. Brazitsov, G. Karaslavov, Kr. Kyulyavkov, Iv. Bogdanov and Vl. Polyanov.

14. “Ivan Grozev and the Mystical Codes of Modernism”. – In: Bulgarian and Modern. Part 2. Experimental Reads. Sofia: Publishing House “Boyan Penev”, 2015, pp.94-103. ISBN 978-954-8712-98-9.

The paper places the creative work of Ivan Grozev among the phenomena in Bulgarian Modernism from the first half of the 20th century. His mystical symbolism forms an essential conceptual core in this literary trend in Bulgaria. The study also outlines the interactions between Ivan Grozev and well-known people from the first half of the 20th century, such as Iv. Radoslavov, N. Milev, Gr. Vasilev, Al. Tsankov, etc.

15. “Doctrine and Passion: Religious and Mystical Cults, Writers and Literature in Bulgaria during the First Half of the 20th Century” – In:

Yearbook of the Faculty of Philology at SWU "Neofit Rilski". Vol. 13. Blagoevgrad, 2015, pp.200-216. ISBN 1312- 0492.

Spiritism, theosophy, Freemasonry and Danovism as phenomena of Bulgarian culture and their presence in literature have been addressed here. The specifics of each of the above teachings are outlined and their interactions and influences are sought-after. Popular, critical and scientific literature, discussing the appearance, development and reception of the mystical cults in Bulgaria is presented along the lines of this study.

16. "Bogomilism in Literature in the First Half of the 20th Century." – In: Bulgarian Literature - History and Modernity. Third International Congress of Bulgarian Studies, May 23-26, 2013. Sofia: Publishing House "St. Kliment Ohridski", 2014, pp.263-282. ISBN 978-954-07-3860-4.

The paper reveals the interpretation of Bogomilism in its two aspects, as a form of heresy and as a form of religious devotion. This medieval teaching gave rise to two patterns of moral conduct in modern literary works (righteous and wicked) and two groups of characters (Bogomils and Christians). The analysis focuses on dramatic works from the first half of the 20th century, wherein Bogomilism is put on stage and spiritualized, and so takes on mystical dimensions. Works by D. Voynikov, St. Mikhailovsky, Iv. Grozev, A. Strashimirov, K. Hristov, Vl. Musakov, A. Karima and others have been discussed.

17. "Women and Wine, Wine and Resorts! The Adventures of the Bulgarian Poets during the First Half of the 20th Century". – In: INTERNATIONAL Tourist Forum SPA and Wine: 16-20 Oct. 2014, Interhotel Sandanski (Bulgaria) and Corfu (Greece). Blagoevgrad: South-West Univ. "Neofit Rilski". Publ. House, 2014, pp.36-40. ISBN 978-954-680-954-4.

Along with prestigious literary history, Bulgarian writers also have their own little piquant stories which are told in memoirs, travelogues and epistles. Verses and lyrics of songs are created on such occasions and often their authors are not known. Their adventures most often revolve around three things: women, resorts and wine. The resort is the place where spiritual desires and carnal temptations come together. The paper seeks after, analyzes and studies both narratives about such stories and some literary and paraliterary works that arose on the occasion of the writers' stay at Bulgarian resorts.

18. **“Religious-Mystical Ideas – Values and Uses. The Novels “Vlado Bulatov” by Stiliyan Chilingirov and “Bloody Purple Star” by Konstantin Petkanov.”** // *Orbis Linguarum*. Vol. 11, 2013, №2, pp. 165-169. ISSN 1312-0484. (SCOPUS, Erich plus, Ulrich’s periodicals).

Two novels, emblematic of Freemasonry which outline the specifics in the reception of this theme in Bulgarian literature are addressed and analyzed here. Both works remain outside the field of mystical symbolism, as they convey more of the literary mood of Realism and Romanticism.

19. **“Spiritual Route on the Balkans: Einstein, Serbs and Bulgarians.”** – In: *Cultural Corridor Via Diagonalis – Cultural Tourism without Boundaries: International Scientific Conference*, 3-6 Oct. 2013, Sofia, Bulgaria, Belgrade, Serbia. – Sofia: Geya-Libris, pp.167-172. ISBN 978-954-300-128-6.

This paper tackles some concepts related to the mythologization of Albert Einstein on the Balkans, dating back to the 1920s and 1930s. His life and scientific activities are permanently connected with people from the region. Albert Einstein being awarded the Nobel Prize in 1922, the popularity of the German scientist soared. Much in this vein, popular, scientific and critical publications in Bulgaria from the second quarter of the 20th century are presented and discussed herein, which outline the dimensions of the scientific, philosophical, historical, and even literary perception of Einstein’s personality.

20. **“The works of Vi. Musakov in the Contexts of Time.”** – In: *With Revival Spirit and Modern Outlook. Collection of Papers in Honor of Art. Cor. Prof. M. Tsaneva*. Sofia: “Prof. M. Drinov” Academic Publishing, 2012, pp.316-328. ISBN 978-954-8712-79-8; 978-954-322-559-0.

The paper presents the life and creative work of one of the early symbolists in Bulgarian literature, who had a short life-span but wrote unique and memorable works which remain in the mainstream to the present day. Most of his emblematic works are investigated while unknown facts about his life and work are also presented.